

Jan Frątczak

Zagadki środkiem dydaktycznym w edukacji komunikacyjno-drogowej dzieci w wieku wczesnoszkolnym

Nauczyciel i Szkoła 1-2 (1), 92-100

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jan FRĄTCZAK

Zagadki środkiem dydaktycznym w edukacji komunikacyjno-drogowej dzieci w wieku wczesnoszkolnym

Uwagi metodyczne

Zagadki mają różnorodne formy. Jedną z nich stanowi tekst literacki. W procesie nauczania i uczenia się pełnią wiele funkcji, a przede wszystkim:

– funkcje motywacyjne, tj. wywołujące zaciekawienie i zainteresowanie ruchem drogowym, urządzeniami drogowymi i pojazdami, dlatego można je wykorzystywać do zorganizowania sytuacji problemowej. Na przykład na początku zajęć nauczyciel może podać do rozwiązania zagadkę:

Po obu stronach drogi stoimy na jednej nóżce jak bociany, trójkąty, koła, prostokąty i kwadraty.

Każdy z nas jest barwnie pomalowany.

Kto z was odpowie, jak się nazywamy?

– funkcje ilustracyjne, tj. stanowią słowne upogładowienie tekstu podręcznika, opisu, opowiadania itp., gdyż zawierają informacje dotyczące podstawowych i zasadniczych cech znaków i sygnałów oraz urządzeń drogowych, a także uczestników ruchu drogowego, zwłaszcza pojazdów;

– funkcje kontrolne, ponieważ można je zastosować zamiast pytań i zadań sprawdzających wiadomości, dzięki którym można się zorientować o zasobie i operatywności, a także niektórych cechach i procesach psychicznych, np. spostrzegawczości wzrokowej uczniów.

Zagadki zapewniają dziecku wiele radości wynikającej z przezwyciężenia trudności, tj. rozwiązywania ich oraz organizowania zabaw z rówieśnikami, a także

z rodzeństwem i rodzicami. Radość ta wzmocniona jest tzw. radością estetyczną spowodowaną dowcipem i obrazowo-przenośnym sformułowaniem opisu oraz tym, że stanowią one zadania wymagające twórczego wysiłku dziecka: cichego czytania ze zrozumieniem, rozumowania, poszukiwania określonych informacji w posiadanych przez siebie wiadomościach lub zawartych w podręcznych źródłach: podręcznikach, słownikach itp.

Czytanie i rozwiązywanie zagadek przez dzieci przyczynia się do kształtowania rozumienia przez nich metafor, wzbogacania ich słownictwa oraz wdrażania do dokładnego zapamiętywania podstawowych treści kształcenia. A także do kształtowania nieomal wszystkich jego operacji myślowych (analizy, syntezy, porównywania, uogólniania) oraz spostrzegawczości, wyobraźni i pamięci. Pobudzają i kształtują pozytywną motywację do uczenia się różnorodnych treści o obiektach, zjawiskach i procesach charakteryzujących środowisko przyrodnicze i techniczne człowieka. Zagadki mobilizują dziecko do tworzenia własnych wypowiedzi i nadawania im formy zagadek tekstowych oraz wytworów plastycznych: rysunków, wyrobów z plasteliny, gliny, piasku itp. Słowem, ciekawe pod względem treści i formy zagadki stanowią doskonały środek do kształtowania procesów motywacyjnych, poznawczych, działaniowych i emocjonalnych dzieci. Wiele z nich przyczynia się do współdziałania dziecka z rówieśnikami i starszymi osobami. A więc wyzwala niezbędne cechy m.in. dla bezpiecznego i kulturalnego ich uczestnictwa w ruchu drogowym.

Osoba prowadząca zajęcia z zastosowaniem zagadek winna pamiętać o następujących zasadach ich rozwiązywania:

1. Przedmioty wybrane jako temat zabawy w zagadki muszą być dziecku dobrze znane, a tekst zagadki – dobrze zrozumiały.

2. Zagadki nie mogą być za łatwe ani za trudne. W obu bowiem przypadkach dziecko szybko się nudzi. Słowem, należy dobierać takie zagadki, aby stopień ich trudności mobilizował dziecko do szukania rozwiązania poprzez logiczne kojarzenie.

3. Liczbę przedmiotów wybranych do rozwiązywania zagadek należy uzależnić od wieku dziecka i stopnia jego rozwoju (maksymalna liczba przedmiotów dla siedmiolatka nie powinna przekraczać dziesięciu).

4. Teksty zagadek (opisy przedmiotów) należy wygłaszać w sposób ciekawy, płynny i zrozumiały dla dziecka.

5. Podczas zgłaszania przez dziecko odpowiedzi nieprawidłowej należy zachować cierpliwość i z taktem naprowadzić je na właściwy tok myślenia.

6. Przy rozwiązywaniu zagadek, zwłaszcza dotyczących ruchu drogowego, należy wdrażać dziecko do podawania odpowiedzi z uzasadnieniem, tj. aby nie tylko podawało, co to jest, ale także dlaczego tak sądzi. Np.: jest to znak ostrzegawczy, bo ma kształt białego koła z czerwoną obwódką.

Warto jest organizować zajęcia z zastosowaniem wybranych przedmiotów, np. znaków drogowych, pojazdów samochodowych (zabawek) i ilustracji, których celem jest układanie przez dziecko zagadek tekstowych.

Teksty zagadek

Zagadki, ze względu na ich formę i sposób rozwiązywania, dzielimy na: zagadki z lukami i zagadki bez luk.

Zagadki – teksty z lukami

Pionowe znaki drogowe

1. Stoją przy drogach na długich nogach, ale nie maki. Nauczyć mogą, jak chodzić i jeździć drogą: ...
2. Trójkąty żółte z brzegiem czerwonym, z rysunkiem czarnym, jak pióra kawcze, mówią:
„Uważaj na mój rysunek”. Są to drogowe znaki ...
3. Duże koła z brzegiem czerwonym, które z daleka widać od razu.
„Nie wolno!” – krzyczą głosem doraźnym,
bo są to właśnie drogowe znaki ...
4. Niebieskie koła z białą strzałką mówią stanowczo:
„Jedź, jak ci każą!” Bo są to drogowe znaki ...
5. Prostokąty oraz kwadraty z tłem niebieskim stoją z gracją.
Są to drogowe znaki ..., bo zawsze służą informacją.
6. Wiesz, dlaczego duzi i mali
znaki drogowe widują na co dzień?
Żeby... z dróg korzystali,
każdy kierowca, rowerzysta i przechodzień.

Sygnaly świetlne i osoby regulujące ruchem

1. Mam aż troje oczu. Przechodniom pomagam.
Swaim żółtym okiem daję znak: „Uwaga”.
Gdy czerwone świeci: „Stop! Nie idź naprzeciw!”
Zapalę zielone: „Idź na drugą stronę!”
2. Oj, zielono ma w głowie mój dobry kolega.
Bo przy świetle ... przez jezdnię przebiega!
3. Mam czerwone wielkie oko, mam buzię jak mak,
gdy pokażę się nad jezdnią wołam do was tak:
Uwaga!... ! Stój! O wypadek łatwo!
4. Mam zielone piękne oko, zielone jak liść,
gdy się zazielenię w górze, to możesz iść.
Światło zielone! Przechodźcie na... stronę!

5. Światło czerwone jak ogień
wszystkim przechodniom zamyka...!
6. Światło żółte jak liść w jesieni
ostrzega: „Śpiesz się, bo ruch się...!”
7. Światło ... jak młode listki,
na drugą ... zaprasza wszystkich.
8. Błysnęło wesoło światelko zielone,
zaprasza wszystkie dzieci:
„Przejdźcie na drugą ...”
9. Gdy one na ulicy swój kolor zmieniają,
wtedy wszyscy idą albo w miejscu stoją.
10. Auta i tramwaje jadą, trolejbusów tylko brak.
Ale wszystkie stają, bo pan policjant daje...
11. W białej czapce na ulicy ważna to osoba,
wszyscy słuchać go muszą, bo tak właśnie trzeba.

Poziome znaki drogowe na drodze

1. W kostiumiku czarno-białym w ZOO ją zobaczyć możesz.
Przejdź przez jezdnię krokiem śmiałym inna... ci pomoże.
2. Jezdnia duża, szara; na ulicy pasy białe,
dla nas uczniów przejście...

*Zasady zachowania pieszych w ruchu drogowym
względem sygnałów i znaków drogowych*

1. Pamiętajcie wszystkie dzieci, najpierw patrzcie w lewo, w prawo, gdy... światło świeci, trzeba iść przez jezdnię żwawo.
2. Każde dziecko dobrze wie, jak ulicą idzie się.
Patrzy w lewo, w... i w... i przechodzi sobie z mamą.
3. Kiedy przechodzisz przez ulicę,
popatrz na lewo, a potem w...
Jeżeli z ... nic nie jedzie, światło ...,
więc przejdź na drugą stronę.
4. Na wsi po szosie chodzić także można,
lecz pamiętajcie: „Bądźcie... !”
5. Przez jezdnię nigdy nie przebiegaj,
choćbyś się nawet bardzo śpieszył.
Poszukaj sobie...
To właśnie przejście dla pieszych.

6. W mieście ruch wielki auta i tramwaje.
Na skrzyżowaniu, kto mądry...
7. Każdy wie, że chodzić trzeba
tam, gdzie szosy strona...
8. Można przejść na drugą stronę,
kiedy światło jest ...
9. Gdy... światło świeci,
stójcie w miejscu dzieci.
Gdy światło...
Marsz na drugą stronę.
10. Gdy świeci światełko czerwone,
nie przechodź na drugą...
Gdy zapali się zielone jak liść,
możesz śmiało naprzód...
11. Piosenka ta nieduża, za nami pójdzie w trop.
...sygnał: ruszaj!
...znaczy: stop!
12. Kiedy przechodzisz przez ulicę,
patrz uważnie, czy nic nie jedzie.
Z lewej dzwoni tramwaj, z prawej auto mknie.
Światło..., więc zatrzymaj się.
13. Kiedy przechodzisz przez ulicę,
pamiętaj – o wypadek łatwo.
Na skrzyżowaniu wolną drogę
wskazuje ci... światło

*Zagadki – bez luk
Pionowe znaki drogowe*

1. Stoją przy drodze na jednej drodze,
wszystkim kierowcom ku przestrodze.
Obrazki na mojej tarczy rozmaite,
czyta kierowca zamiast liter.
2. Stoję przy torze wkopany w ziemię.
Poruszać mogę tylko ramieniem.
Ruszam ramieniem we dnie lub nocą,
zawsze, gdy trzeba przepuścić pociąg.
3. I kształt, i barwa oraz rysunek namalowany na tarczy
na wszystkich drogach całego świata zawsze i wszędzie to samo znaczy.
4. Kolorowe tablice – okrągłe, trójkątne, kwadratowe
wołają do kierujących pojazdami i pieszych
(Co to?)

5. – Uwważaj! Nie wolno! Stój! Pomagają w trudnej sztuce poruszania się po ulicach i szosach (Co to?)
6. Sam nie widzę, drugim pokazuję, jestem niemy i głuchy, a odległość czuję.
7. Stoi przy drodze na jednej nodze, ręce rozkłada – dokąd iść – gada.
8. Z ramionami otwartymi stoi na rozstaju – podróżnikom, wędrownikom dobre rady daje.
9. Stoi przy drodze na jednej nodze i pokazuje drogę.

Zasady zachowania się pieszych względem znaków drogowych

1. Idzie ulicą uczeń chwata, a na ulicy stoi znak: okrągła biała tarcza z obwódką czerwoną, na niej stojący człowiek.
Co on oznacza? Kto odpowie?
2. Na ulicy stoi znak: na żółtym trójkącie pracuje człowiek.
Co on oznacza? Kto nam odpowie?
3. Idzie Agatka drogą, na której stoi znak: na żółtym trójkącie płatek czarny.
Kto wie, co oznacza, ma punkt karny.
4. Na drodze stoi znak: na żółtym trójkącie? tramwaj.
Jeśli wiesz, co oznacza, to odpowiedź daj.
5. Idzie Agatka z tatą wiejską drogą, która tor kolejowy przecina, zobaczyła znak: żółty trójkąt z lokomotywą.
Dlaczego się przed nim zatrzyma?
6. Szedł Paweł wiejską drogą, zauważył znak: żółty trójkąt z czarną krową.
Co on znaczy? Daj odpowiedź gotową.
7. Szła ulicą Agatka, napotkała stojący znak: na białym kole rysunek stojącego człowieka.
Czy jest na niej dozwolony ruch pieszy?
Kto nam odpowie pierwszy?
8. Ulicą idzie mama z Agatką, napotyka niebieski kwadrat, a na nim biały trójkąt z sylwetką człowieka.
Zatrzymują się, rozglądają i przechodzą na drugą stronę ulicy.
Co o tym sądzicie mili czytelnicy?

Urządzenia i budowle na drodze

1. Jest przy każdej jezdni po to,
by chodzić po nim piechotą.
2. Jak zamknąć przejazd, gdy pociąg jedzie?
Spytaj dróżnika, on powinien wiedzieć!
3. Co to jest takiego, chyba zgadnie każdy!
Pod nim płynie rzeka, pod nim mkną pojazdy.

Pojazdy

1. Kierownica, dwa kółeczka i deseczka.
Tym pojazdem może każdy jeździć i bez prawa jazdy.
2. Na jakim małym pojeździe pojedziesz równą drogą,
jeśli odpychać się będziesz w podróży jedną nogą?
3. Dwa kółeczka i deseczka, postaw na niej nogę,
drugą mocno się odbij – hop – i dalej w drogę.
4. Składam się z kierownicy, ramy i kół z oponami.
Może jechać na nim człowiek ruszając nogami.
5. Można wtedy jechać na nim,
kiedy rusza się nogami.
6. Kierownica, siodełko, dwa koła, pedały,
ty masz taki sam? Świetnie! Będą się ścigały!
7. Trzy koła, pedały dla sportowców małych.
Na dwóch kołach służy do długich podróży.
8. Ma maskę, nie ma twarzy, cylindry – zamiast głowy.
Pod maską ryczą konie, w środku siedzi człowiek.
9. Chodź nóg nie posiada, szybko pędzi szosą,
bo nie nogi, lecz koła po szosie go niosą.
10. Dużo okien, drzwi z boku, a ile kół? Cztery.
Chciałoby się nim na co dzień jeździć na spacerzy.
11. Gdy ma wolne szyny szybkie, naprzód rusza.
Dzwoni na przystankach, aż się cieszy dusza.
12. Żelazny domek po szynach ucieka,
wiele ludzi w nim jedzie z daleka.
13. Czerwony jak ogień pędem rusza w drogę –
dzień jasny czy noc ciemna, każda chwila cenna!

Rozwiązanie zagadek

Zagadki z lukami Pionowe znaki drogowe

1 – drogowe znaki; 2 – ostrzegawcze; 3 – zakazu; 4 – nakazu; 5 – informacyjne; 6 – bezpieczeństwo.

Sygnaly świetlne i kierujących ruchem drogowym

1 – sygnalizator świetlny; 2 – czerwonym; 3 – czerwone światło; 4 – druga; 5 – drogę; 6 – zamyka; 7 – zielone; 8 – stronę; 9 – sygnalizator świetlny; 10 – znak; 11 – policjant.

Poziome znaki drogowe

1 – zebra; 2 – doskonale.

Zasady zachowania się pieszych w ruchu drogowym względem sygnalów drogowych i znaków drogowych

1 – zielone; 2 – prawo, lewo; 3 – prawo, lewej, zielone; 4 – ostrożni; 5 – pasów białych; 6 – staje; 7 – lewa; 8 – zielone; 9 – czerwone, zielone; 10 – stronę, iść; 11 – zielony, czerwony; 12 – czerwone; 13 – zielone.

Zagadki bez luk Pionowe znaki drogowe

1 – znak drogowy; 2 – sygnalizator kolejowy (semafor); 3 – znak drogowy; 4 – znaki drogowe pionowe; 5 – sygnalizator świetlny; 7 – drogowy; 8 – drogowy.

Zasady zachowania się pieszych względem znaków drogowych

1 – zakaz ruchu w obu kierunkach; 2 – roboty na drodze (znak ostrzegawczy); 3 – przejazd kolejowy z zaporami (znak ostrzegawczy); 4 – tramwaj (znak ostrzegawczy); 5 – przejazd kolejowy bez zapor (znak ostrzegawczy); 6 – uwaga na zwierzęta gospodarskie (znak ostrzegawczy); 7 – zakaz ruchu pieszych; 8 – prawidłowo, bo jest to miejsce przejścia dla pieszych.

Urządzenia i budowle na drodze

1 – chodnik; 2 – zaporą; 3 – most.

Pojazdy

1 – hulajnoga; 2 – hulajnoga; 3 – hulajnoga; 4 – rower; 5 – rower; 6 – rower;
7 – rower; 8 – samochód; 9 – samochód; 10 – autobus; 11 – tramwaj; 12 – pociąg;
13 – samochód strażacki (uprzywilejowany pojazd).